

P. II. 132

CERNĂUȚI

MAI-IUNIE 1942

An. XVII

FĂT-FRUMOS

Nr. 3

ARTĂ
LITERATURĂ

Director: LECA MORARIU
Secretar de redacție:
Octavia Lupu - Morariu

ȘTIINȚĂ
VATĂ SOCIALĂ

HEINRICH von SCHULLERN
nuvelist-romancier firolez
(Născut 1865 ; astăzi la Innsbruck)

Redacția și administrația: Cernăuți, str. Munteniei 14

3161
935.141

Nu se împru-
mută acasă.

CERNĂUȚI

MAI-IUNIE 1942

An. XVII	FĂT-FRUMOS	Nr. 3
ARTĂ LITERATURĂ	Director: Leca Morariu Secretar de redacție: Octavia Lupu - Morariu	ȘTIINȚĂ VIAȚĂ SOCIALĂ

Cazul Gh. Călinescu

Și totuși mai dispunem de-o opinie publică! Chiar dacă dânsa se situează în afara ideologiilor d-ilor Al. Rosetti și D. Caracostea—și a Facultății ¹⁾ de litere dela Iași! Vitrinele nu se mai resimt de golul urmat prin dispariția ineptei infamii zisă: G. Călinescu, *Istoria literaturii române* (1941). Dela un capăt la altul al Țării, un singur frea-măt de indignare împotriva „acestei istorii fetide pe dinafară ca un talmud, pe dinăuntru cu specific miros a caftan de Sadagura” I. E. Torouțiu („Convorbiri literare” 1941, 950). „Profanare scelerată sau act de demență”—se’ntreabă Gh. A. Cuza („Cetatea Moldovei” Nr. din 1 Ian. 1942, 7).

Funestul gest de les-națiune și-a dobândit sancționarea! În ade-văr, apariția rosetteștii minuni—„o cinică sfidare și batjocorire dispre-țuitoare a sângelui românesc, care se varsă pe câmpiile dela răsărit, în apocaliptica încețștare dintre supra=statul iudeo=bolșevic și popoarele civilizate ale Europei, în cruciadă” (Torouțiu, ibidem 949). Căci „ma=niera d=lui Călinescu finde sistematic la a inferioriza oriunde creația autohtonă în avantajul celeia cu zuluți” (Gh. A. Cuza, ibid. 9).

Las’că fatala și, evident, definitivă călinească deficiență nu e nu=mai această permanentă tentativă de perciunizare a etosului român,—ci mai e, așa cum noi am vădit=o din capul locului ²⁾—și patolo=gica „manie de a deforma, de a=și stârvi subiectul” (Leca Morariu, *Creangă*, 1940, 30). Precum fatală pentru călineasca inconștiență ră=

¹⁾ Și ținem să înregistrăm istoricește că la această Facultate Mihăileană (vai și vai de așa Mihăilenism!) un G. Călinescu e preferat profesorului de factură eu-ropeană Dan Simonescu!

²⁾ Încă din 1932! Cf. Leca Morariu, *Eminescu la... Terchirghio!* (*Anti-Călinescu*), București (1932). Apoi Leca Morariu, *Eminescu și Veronica Micle*, Cernăuți 1939; idem, *Eminescu*, Cern. 1940; și idem, *Creangă* Cern. 1940.

935-141

14391
3161

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL FIATRA NEAMȚ

mâne și pripa, superficialitatea. Și nu e scriitor în a sa istorie a literaturii, la care informația să nu se clatine!

Mai rămân, firește, chestiunile răspunderilor și concluziilor.

D-l Gh. A. Cuza le-a și formulat : „Răspunderile revin ... autorului, editorului și universității“ (ibidem 27).

Mai explicit : „Tot atât de gingașă este situația Universității ieșene, — a Facultății de Litere în special. Admițând că din început n'a cunoscut cuprinsul lucrării d-lui Călinescu, ea avea totuși datoria să intervieveze a doua zi chiar după apariție și să ceară imediat Ministerului de resort suspendarea din învățământ a autorului, până la pronunțarea sa asupra cazului“ (ibid. 28).

Foarte precis, apoi : „Concluzia care se desprinde dela sine, e clară. D-l Călinescu trebuie să plece dela Universitatea din Iași, iar opera d-sale trebuie nimicită. Căci *Istoria* d-sale nu este decât cursul pe care-l predă studenților. Ori, tineretul n'are dreptul să fie mistificat de toți trepădușii negativismelor iudaice“ (ibid. 29).

Și, adăugăm noi : Tineretul nu trebuie instigat împotriva autorității oficiale cu asemenea șuchiate provocări !

Leca Morariu

Regele Carol I cerând retrocedarea Bucovinei*)

La 30 Oct. 1888 trecuseră cei 5 ani pentru cari fusese încheiată Convenția secretă dintre România și Austro-Ungaria, cu adeziunea Germaniei. Nefiind în termen denunțată, Convenția s'a prelungit, tacit, pe baza unei speciale dispoziții, pe alți trei ani, deci până la 30 Oct. 1891. Urma ca dânsa să fie apoi prelungită la expirarea acestui termen. Dar acest termen cade într-o vreme când, în urma martirizării Românilor din Ardeal de către Maghiari, atmosfera politică din Sud-estul Europei era foarte încărcată. E timpul când Ardealul românesc arde de flăcările celei mai legitime revolte provocate de brutalitățile maghiarizării forțate, care nu cruța nici copii înscrși prin cele școli. E timpul când, la 1890, Adunarea generală a Partidului Național din Ardeal, vorbește de „Marea familie de 11 milioane suflete“, timpul când, la 1891, nou-inființata *Ligă culturală* înfieră barbara asuprire a Românilor ardeleni, e timpul când, la 1892, se judeca *Procesul Memorandului*.

*) Comunicare prezentată la Institutul „Cernăuți“, în șed. din 4 Iunie, 1942.

Aceasta fiind situația, e explicabil că tratativele p. prelungirea Convenției secrete dela 1883, se lăsau foarte greu. Totuși, mai ales Germania, manifesta cel mai viu interes p. prelungire. Cancelarul celui de-al 2-lea Reich, Conte Caprivi, își încorda toate puterile pentru a se menține, în orientările politicii sale externe, pe linia aleasă de marele său precursor Bismarck. Și chiar această orientare îi impunea obligația să țină România strâns legală de faimosul sistem de alianțe făurit de Bismarck, în special de Tripla-Alianță austro (ungară)-germană-italiană. Dându-și perfect seama că politica de volnică și brutală maghiarizare față de Românii ardeleni, produce o preafirească reacțiune și'n România, cancelarul german, apreciind reacțiunea României ca motivată, îi adresează ambasadorului său dela Viena, Prințul Reuss, un ordin, în care îi face Guvernului austro-ungar și'n special Ministrului de externe Conte Kálnoky aspre observații, cerând ca Guvernul dela Budapesta să impună politicii sale din Ardeal mult calm și moderație.

La București, tratativele erau purtate de Conte Goluchowski, Ministrul austro-ungar și'n urmă Ministru de externe al Monarhiei și de Bülow, Ministrul Germaniei și'n urmă Cancelarul Reichului.

Cu această ocazie, Goluchowski se vedește a fi fost un nu prea iscusit diplomat, trezând prin insistențele sale, cari ating limitele impoliteței, nemulțumirea Regelui Carol. Cu atât mai abil procedează Bülow, care, cum dau de înțeles documentele, pare a se fi bucurat de-o foarte mare încredere a Suveranului român.

Pe ziua de 8 Iunie 1892, von Bülow trimite Cancelarului său un raport secret referitor la audiența acordată lui de Rege. Von Bülow raportează: „Er (= Regele Carol) hegte den — nicht unberechtigten — Wunsch, dass von ungarischer Seite tunlichst vermieden werden möge, was den magyarisch-rumänischen Antagonismus wieder verschärfen und denselben dem hiesigen Publikum noch deutlicher zum Bewusstsein bringen könnte.“ Reproducem fraza care dovedește că până și Ministrul Germaniei dela București dezaproba politica de desnaționalizare a Românilor din Ardeal. Dar, în continuare von Bülow și mai confidențial, distăinuia că: „Im allerengsten Vertrauen gestatte ich mir zu erwähnen, dass König Karl mir gegenüber die Äusserung fallen liess, er habe Lust, sich, für den Fall eines siegreichen Krieges gegen Russland, von Österreich die Bukovina versprechen zu lassen. Seine Majestät sah jedoch selbst

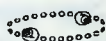
ein, dass eine solche Präntion sich nicht formulieren, geschweige denn verteidigen lassen würde.“

Așadar: Regele Carol I se gândia să-și ceară Bucovina! La prima vedere, s'ar părea că n'ar fi decât un fel de-a vorbi..., cuvinte aruncate la întâmplare, în toiul unei conversații oarecare. Decât, în diplomatie — ierte=ni-se paradoxala afirmație — nu există cuvinte aruncate în vânt, fiecare cuvîntel avîndu-și rostul bine cântărit. Apoi, Carol I încă de pe atunci era considerat ca un „kluger Herr“, cum îi zice un document contemporan. Un „Domn prudent“ nu se joacă cu cuvîntul! Rezultă deci că Regele Carol I i-a comunicat lui Bülów cu tot dinadinsul intenția, hotărîrea de a se folosi de prima ocazie, pentru a-i cere Austriei repararea nelegiurii din 1775...

Că așa este, se dovedește prin următoarele: Regele revine imediat asupra intenției ventilate; Ministrul ține să comunice șefului său această revelație sub sigilul „celei mai mari discreții“, ba mai mult, acest important om de stat al Germaniei a luat la cunoștință cuvintele Regelui fără a riposta imediat, lucru pe care, dată fiind infimitatea relațiilor dintre Germania și Austria, era dator să-l facă; tot astfel dînsul comunică șefului său această neobișnuită știre fără de nici un comentariu.

Și atunci — întrebarea: Nu cumva, și de această dată, von Bülów considera cererea Regelui Carol I cu privire la retrocedarea Bucovinei ca „nicht berechtigt“?

Max Hacman

„Ce e patria română“ și „Was ist des Deutschen Vaterland“

De curînd părintele Dr. Epaminonda Lucaci, inspector la C. E. C. negreșit cel mai ilustru din cei vre-o 700 pribegi ardeleni, pe cari îi adăpostește Cernăuțul de prezent, fiind fiul marelui luptător Vasile Lucaci *) — îmi atrăgea atenția asupra actualității cântecului „Ce e patria română“. Mi-am reamîntit atunci că ni-l cânta Mama și l-am și găsit, tot după indicația d-lui Lucaci, în „Lepturariul“ lui Arune Pumnul pentru clasa a VIII-a (tomul IV, partea a doua), tipărit la Viena 1865, pag. 272.

*) A fost ales la 28 Iunie președinte al „Asociației refugiaților și expulsaților ardeleni“, care s'a constituit în acea zi.

Autorul e *Ion Pușcariu*, despre care „Lepturariul” ne informează că e „Român ardelean, născut se pare la Pierșani, un sat în drumul către Brașov dela Făgăraș” și că „a luat partea cea mai vie la lupta *năciunală de'n anii 1848—1849*, cu care *ocăjune* a și *cumpus viersul* de sub Ș-ul următoriu, carele pe'ntru marea lui însemnătate și pe'ntru că s'a făcut atât de *poporal*, cât se cântă de către rumâni cu cel mai mare întusias în toate provinciile, îl punem și în lepturariu, ca un lucru *trecut în cunștiința năciunală universală*.”

După „Enciclopedia Română”, vol. III, pag. 698 și Enciclopedia „Minerva”, Ion Pușcariu (1824—1917) a fost jurisconsult și scriitor apreciat, unul din întemeietorii „Asociației transilvane” și membru onorar și activ al Academiei Române.

Dar cântecul acesta, dacă e de actualitate, revendicând pentru românism tot cuprinsul unde răsună limba românească, mai are și actualitatea de a fi un document româno-german, fiind inspirat din, ba chiar imitat după cântecul — și acesta foarte popular — „Was ist des Deutschen Vaterland” al lui Ernst Moritz Arndt, viguros, măreț chip de patriarh — i se zicea „Vater Arndt” — între barzii războaielor pentru desrobirea și unirea Germaniei.

Paralela începe chiar cu strofa întâia.

*Ce e patria română ?
 Au e România, până
 Unde Nistrul cu Carpații
 Dau mâna ca frații ?*

*Ba nu ! nu ! măi frățioare,
 Pentru că Românul are
 Patrie mai mare !*

*Was ist des Deutschen Vaterland ?
 Ist's Preußenland ? ist's Schwabenland ?
 Ist's, wo am Rhein die Rebe blüht ?
 Ist's, wo am Belt die Möwe zieht ?*

*O nein ! nein ! nein !
 Sein Vaterland muß größer sein.*

Întrebarea și refrenul negativ se mențin în strofele ce urmează : nu e patria „Moldova cea bătrână, cu fiicele ei vecine de sub mâni străine” — nu-i Ardealul, nu-i Maramureșul, nu-i Emul (Balcanul), nu-i Italia chiar — precum la poetul german nu e Bayerland, Steierland, Pommerland, Westfalenland, nu-i Svițera, Tirolul, nu-i Austria.

Dar în sfârșit vine răspunsul, care iarăși e identic :

*Până unde mai răsună
Limba dulce și străbună,
Limba care să trăiască!
Limba românească!
Pân' acolo-!, frățioare,
Patria română, care
O numesc eu mare.*

*So weit die deutsche Zunge klingt
Und Gott im Himmel Lieder singt:
Das soll es sein!
Das, wackrer Deutscher, nenne dein!*

Și paralela stăruie :

*Unde-a inimii sântire
E 'nfocată de iubire
Și de nobila dorință
Fulgeră credință;
Acolo e, frățioare.
Patria română, care
O poți numi mare!*

*Das ist des Deutschen Vaterland:
Wo Eide schwört der Druck der Hand,
Wo Treue hell vom Auge blitzt
Und Liebe warm im Herzen sitzt —
Das soll es sein!
Das, wackrer Deutscher, nenne dein!*

Pe „Druck der Hand“ îl are strofa următoare :

*Aci-i patria română
Unde strângerea de mână
Cu 'nțelegerea, unirea
Își află plinirea.*

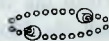
Iar strofa finală e aceeași rugăciune :

*Doamne! dintru înălțime
Pleacă-ți ochii 'n Românie
Și ne dă la toți vârtute
Care să ne ajute!
Să iubim cu înfocare
Patria română, care
O-am numit-o mare!*

*Das ganze Deutschland soll es sein!
O Gott vom Himmel, sieh darein
Und gib uns rechten deutschen Mut,
Dass wir es lieben treu und gut.
Das soll es sein!
Das ganze Deutschland soll es sein!*

Am semnalat astfel un crâmpciu din marele capitol al influenței
pilduitoare și animatoare a patriotișmului și naționalismului german
asupra celui românesc.

Victor Morariu

Cititor și adăugător al nostru :

D=I IOAN VICOVEANU

director școlar etc. în Vicovul-de-Jos, Bucovina, cu dania de 1,000 lei
(la 2 Iulie 1942)

Vivant sequentes!

Frăție turistică

de Heinrich von Schullern

Sunt turiști cari în colindările lor vor să rămână mereu singuri. Fără călăuză, ba chiar și fără de nici-un tovarăș. Dar ăștia=s mai puțin. Schimbul senzațiilor și gândurilor sporește farmecul. Și unde, dacă nu la munte bucuria împărtășită e bucurie îndoită?

Să fie trei=patru ani de când am cunoscut un foarte original tip. La piciorul *Suhardului*, în cabana lui *Ion Darie Haiducul*, colo'n fața acelei cetățui de stâncăret, masivă, dar totuși nu prea potrivnică avântului turistic. Evident se cam feria de ceilalți excursioniști: într'un cotlonaș, la ușă — așa l-am aflat. De altfel om în toată firea: copt, călit. După toate aparențele un evadat al recluziunilor orășenești. Fizionomia=i exprima chiar și anunțată amărăciune. Ai fi zis: un amăgit al vieții care, oamenii mai mult îi ocolește decât îi dorește. Poate și de pe urma anumitor experiențe. În schimb câtă atenție, câtă gingășie pentru călăandrul lui, care, foarte cuminte, se așezase *sluj* la masă, pe scaunul de alături. Căfelul era numai ochi și nări și urechi la mâncare. Firește nu degeaba, — consumarea executându-se aproape=aproape cu schimbul.

Heinrich von Schullern
pe vremuri

Îmi atârnasem cațaveică, pălărie și pelerină în singurul cuier liber și, hrentuit de zdravăna tură care tocmai o absolvisem, n'am mai râvnit loc la masa cea mare, ci mă așezai la măsuța din colțul unde mă întâmplasem. Salutai. Omul cu fața zămărită se închină și dânsul. Nă dură prea mult și ajunserăm a înfiripa un schimb de cuvinte. Sămânța de verbă, care de altfel greu s'ar fi ivit, ne-o prilejui *Flocoșel*, călăandrul.

— Că doar n'o fi urcând și ăsta cu d=ta, pe cele creste?

— Ba, pe cele mai line, cum să nu! Pe celelalte, pe cele dârzane, suntem acum mai rezervați. Deh! Tot pășitu=i priceput! Dar de luat, tot îl iau cu mine, când pot. Că nii, — că=i fi crezând

d=ta, că nu-i fi crezând, — câinii au minunat de mult sens pentru farmecul Muntelui. Chiar Flocoșelul ăsta radiază de bucurie când ajunge a se uita la lume de colo, de sus. —

Fără să vreau, mă umflă răsul. Dar fața interlocutorului meu dete a înțelege că nu glumise de loc.

— Dar=mi=te *Turcu*, celalt câne al meu! Ei bine, te asigur că *Turcu* era și mai ahtiat de peisagiul Muntelui.

— Alt câne? Și dânsul tovarăș de alpinistică?

— Da! — oftă amăritul meu — de urcat, a urcat și dânsul, fără de nici-o sminteală, de coborît însă, n'a mai coborît din cel de pe urmă urcuș al lui! —

Dar tocmai acum, când o curiozitate mai mult decât banală începu a mă scurma, conviul meu amuți.

— Bine, dar ce adecă s'a putut întâmpla cu *Turcul* d=tale? — reluai deci eu.

Niciun răspuns. Bizarul meu tovarăș rămase cu ochii în gol. Se ridică, prinse a se cioșmoli pe lângă sacul său, își scoase pipa. Ba apucă parcă a se șterge și pela ochi. Apoi, organizându=și cea mai bonomă expresie a feței, se așeză la loc și prinse a pufăi ca un hogoag. Îmi păru că se face a nu=mi fi auzit întrebarea. Tăceam deci și eu. Flocoșel se cinchise covrig pe scaun. Cum, din când în când, mă fura cu albul ochilor, cătând în sus, jăvruca era'n adevăr drăguță. Fără să vreau mă pomenii desmierdându=l. Mutra ciudatului meu mesean se însenină în chip foarte vădit.

— Îți plac și d=tale câinii? — îngăimă dânsul.

— Să fiu iertat de vorbă proastă și nici măcar nouă, dar uneori câinii îmi plac mai mult chiar decât oamenii.

— Exact cazul meu! — se grăbi a mă asigura dânsul, zâm=bind cu amărăciune. — Îți poți așadar închipui că pierderea unui asemenea prieten m'a durut cumplit. Ani de zile îl avusesem! Doamne, ce mai bucurie pe căpușorul lui când mă vedea cu torba, cărja și bocâncii!

— Că doar nu s'o fi prăbușit într'o prăpastie?

— Hm! De=aș ști măcar că=i mort!... Dar... —

Glasul i se curmă. O bună bucată de vreme nu=și putu re=veni... Tăifăsuirăm apoi despre câte de toate. Aflai că=i controlor poștal, rămas văduv, stingher. Muntele i=i singura bucurie. Și puține ar fi fiind creștetile pe cari încă nu s'a cocoșat. Ajuns astfel la dis=cuția=i favorită, se încleștă într'însa și vrând=nevrând o înimeri cu

vorba iar la *Turcu*. Se zbugiuma din greu să-și isprăvească povestea care-l durea, dar care-l și ardea.

Făcuse cu credinciosul său prieten patrupezi nenumărate ascensiuni, îndurând cu izbândă toate privațiunile, toată truda și toate strășniciile vremurilor. Până ce, la coborirea hainului pisc *Colțu-Acrei*, se pomeni c'a pierdut cărarea.

— Fă-ți idee, domnule, înoptase și noi, pe-un colț de stâncă cu pereții verticali, fără să poți tu răzbate nici înainte, nici înapoi! Situație cumplită. Nu încăpea alta decât să mânem acolo. Era însă pe la sfârșitul lui Septemvrie. Pe *Turcu* îl învăliseră în cațaveică; totuși a dărdăit toată nopticica. De vreascuri, foc, nici pomină. Îmbrăcasem toată lânăria de care dispuneam. Ei bine, m'a zgihuit frigul, mai dihai ca pe *Turcu*.

Când s'a făcut ziua albă, examinai din nou terenul. Rezultatul — cât se poate de dezolant. Trebuia să sai un perete de mai bine de trei metri, pentru a găsi aproximativa posibilitate a coborîșului. Saltul însuși impunea destul risc. Chestiunea era că ajungeai pe-un prichici de stâncă destul de strâmtuț și că trebuia să-ți menții gravitația înspre perețele din față, pentru a nu fi izbit în vid. În ce mă privește, eram gata să încerc treaba. Dar *Turcu*? Ce urma să se întâmple cu *Turcu*? Să-l slobod în jos? Îmi lipsia frânghia. Să-l iau în sacul din spate? Nici vorbă de una ca asta. Prea era mare. Unde mai pui că m'ar mai fi și stânjenit în saltul, care trebuia să fie slobod, sprinten și foarte precis calculat. Rămânea deci o singură soluție: Trebuia să-mi urmeze, să sară după mine. Încercarea de-a căuta iarăși urcușul și de-a ajunge la creștet, era zădarnică și din pricina completei lipse de mărind. Cu orice preț trebuia să coborîm. Și totuși ezitam, ezitam mereu; din pricina lui *Turcu*. Până ce mă hotărîi...

Trebuia s'o fac! Chitii înspre partea cea mai largă a prispei de jos,—de parcă era o fîntă. În cazul cel mai nenorocit, când în clipa izbiturii de jos mi-aș pierde cumpăna, știam dinainte cum trebuie să mă înclăștez cu ghiarele. Că-mi lăsam sus draga mea cărjă alpinistică, marștoră a atâtor urcușuri, pușin îmi păsa. Dar *Turcu*? *Turculețul* meu?... Bănuind cele plănuite de mine, tremura vargă, aștîndu-mă cu ochii bulbucăți de frică. Mi se rupea inima privindu-l. Dragul meu cățel! Dacă nu cutează să sară după mine, rămâne jertfă sigură; și dacă va îndrăzni să sară...—tot puține șanse avea să fie ferit de prăbușire în cumplitul abis... Îl mai desmierdai odată, privindu-l cu multă duioșie. *Turcu* prinse a băîi din coadă: fărămă de nouă nădejde. Apoi—mo-

mentul decisiv ! Îmi dădui drumul—întâi, pe cât se putea, alunecând puțin, apoi—îmi făcui vânt . . . Grindină de bolovani răpăi în jurul meu : o întreagă, aprigă furtună împotriva cutezării mele parecă, și-o selbatecă izbitoră cu genunchiul de peretele stâncos. O clipă de cruntă luptă întru dobândirea echilibrului . . . Dar mă înțepenisem cu desperare. Stam cremene ! Pe prispa stâncii ! Și — tresării băgând de seamă că, urmându-i chiar acestei prispe, puteam ajunge la teren mai practicabil. Sus, deasupra-mi însă, speriatul șchiaunat al lui Turcu, ba chiar urletul lui. Și căpușorul lui, întins din când în când după mine, peste neant. Ce te faci acum ? Putea-l-ai prinde, dacă ar sări ? Stăteam sigur, solid. Trebuie să izbutim, fie chiar dacă unul din noi doi ar urma să îndure anumite contuzii. Oricum, Turcu, neapărat trebuia să sară. Începui a-l chema. Îl îndemnam, îl chemam tot mai ademenitor, tot mai stăruitor, ba chiar porunciitor. Pace ! Nu răspundea decât acelaș șchiaunat, prelungit în jalnice urlete. Bietul de el ! Cât zbugium ! Aruncându-se când încolo, când încoace, pe cât îl ierta strâmtul platou, și neputându-se hotărî pentru cumplita săritură. Îl chemam, îl alintam, îl strigam, răcniam, mă înfuriam. Trecu jumătate de oră—o oră, două, trei . . . Mereu despărțiți de strașnicul perete.

Fiori mă fulgerară la gândul că era peste poate de a-l face să coboare. În zbugiumul meu încercai să mă întorc la el. Zădarnic ! Nici un urcuș ! Jur-împrejur aceeași selbatecă zidărie brutală.

Amiaza trecută ! Cerul se întunecă. Atât mai lipsia ! Furtuna se apropia văzând cu ochii. Și iarăși zădarnică irosire de vreme cu infructuoase chemări ba și cu neputincioase încercări de-a mă agăța cumva pe ocolite până la platoul de pe care sărisem. Furtuna răbufnă nebună. Eram learcă. Nu-mi păsa. Dar spaima c'oi fi surprins de întunerecul nopții în acest labirint de stâncărie, mă sili ca totuși s'o iau la picior. Îl mai chemai odată, cu întreagă și extremă stăruință, pe bravul meu camaraderel de colo sus . . . Apoi . . . pornii . . .

Povestașul era cu totul tot covârșit de trăirea celor relatate. O bună bucată de vreme nu mai putu scoate fărâma de vorbuliță.

Așteptam să-și isprăvească istoria. Amuțise.

— Ei, și ?—îngânai eu cu jumătate de gură.

— Ei, și ! Povestea-i ca și terminată !—replică dânsul aproape contrariat.

— Cum s'ar zice n'ai mai dat de urma lui ?

— Nu ! . . . Or fi mai bine de șase săptămâni de atunci ! . . . În prima sărbătoare după acea fatală zi, am alergat din nou la Colțu-

Acirii. Și chiar cu călăuză. Ne-am agățat chiar până'n vârful-vârfulului ca să ne putem slobozi la locul cu pricina. Cârja mea, ținută cu zeci de embleme turistice, am aflat-o. De Turcu, nici urmă. Geaba tot cătatul, geaba tot chematul!

— Și acum iar ți-ai prins un cățel tovarăș excursiilor d-tale?

— Precum vezi! Am dat de ăsta, care aduce mult cu Turcu. Dar în raitele primejdioase umblu singur. Numai la cele ușurele îl iau cu mine. Că, s'o știi d-ta, viețăuștele astea se dau în vânt după pitorescul peisagiului de munte...

Emoția îi curmă din nou sonoritatea glasului. Tăcu — prefirându-și degetele în lătoasa miță a lui Flocoșel. Apucă apoi din perete un ziar și se cufundă în cetitul lui. Evident, numai de formă. Era un număr antediluvial dintr'o obscură foaie locală.

A doua zi porniam să trec plaiul dincolo de *Cumpăna Apelor*. Vremea — adevărată minune de zi senină. Și totuși nu mă puteam bucura din plinul sufletului. Povestea sărmanului Turcu nu îngăduia ca inima să-mi fie stăpânită de adevărata pace a Muntelui. La mai fiece gură de prăpastie mi se năzăria fantomaticul chip al cânelui, bezmeticind pe margini de abisuri și necutezând izbăvitorul sau fatalul salt. Ba iarăși îl vedeam gata sfârșit de foame, ori chiar o rămășiță de cadavru, pradă binevenită nesățiosului neam al vulturetului de munte.

* * *

De amăritul meu de tovarăș îl întâlnii însă câțva timp în urmă. Era pe la *Coliba Stănișoarei*. Lucru care m'a frapat imediat, fu că de data asta omul meu se ținea mai țănoș. Dar Flocoșelul lui, ce s'o fi făcut, de nu-l avea cu sine? Era înainte sau după singura grea ascensiune, care o puteai întreprinde de aici — de și l-a lăsat cățelul acasă? Salutai pe dată, de departe. Dânsul mă privi neîncrezător — izbucnind brusc: — Elei! D-ta erai? Cunoștința mea dela *Cabana lui Darie*? Ba zău, chiar d-ta! Nu care cumva veniși pentru șugubățul ista — măhăi dânsul cu capul înspre dominantul pisc zis *Cornu turbaț*, — îngândurat în nouri, de deasupra noastră. — Ori poate că tocmai cobori din vârful lui?

— Ba chiar mâne vreau să-l încălec! Dar d-ta, dacă-i permis?...

— Și eu! Mergem în doi, dacă nu-i cu supărare...

— Perfect! —

Ne așezarăm la masă. Firește prima întrebare îmi fu: *Flocoșel!*

— Și de ce nu *Turcu*? — mă tronfă dânsul.

— Turcu? — tresării eu din toate fibrele. — Veste nouă despre Turcu!

Comilionul meu zimbi șiret din colțul mustății și prinse a-mi depăna evenimentele...

La cam o săptămână dela întâlnirea noastră prin preajma lui *Ion Darie*, într'o bună răz-deminează, ce să vezi? O zgrăpănătură la ușa mea! Sar din pat, smulg ușa, înghițind în sec cele două-trei vorbe tari, din pricina deranjului... Când colo — cine mi se furișează 'n cameră? Turcu!

— Nu mă nebuni!

— Dar, domnul meu și dragă domnule, în ce hal fără hal! — se aprinse povestașul meu. — Pielea și ciolanele! Ciolănelele goale-goluțe bocănind toaca pe podele! Doar ochișorii, stânși, prăpădiți de mă mai priviau. Și parcă abia cutezau să mă privească... O lăbuță — parcă-l văd și-acuma — și-o țara după sine. Vai și vai și răs-vai ce ajunsese dragul, frumosul meu Turculeț!

— Ba încă și locușorul și-l găsi uzurpat de Flocoșel! — intervenii eu.

— Da! Și te asigur că imediat i-am recunoscut măhnirea. În adevăr, era cumplit de măhnit. Abia c'a îngânat așa ca un șchiaunat răgușit, cu botu 'n pământ — vremece *Flocăilă* al meu îl lătra turbat. Eu... — mi se luară mințile!... — Știu c'am picat în genunchi, cu prinsei cu amândouă brațele ghemotocul de ciolănuțe, îl ridicai în pat, acoperindu-l bine-bine. Și apoi mâncare, mâncare! Cât ai clipi, liorbăită a fost o întreagă doniță de lapte. Carnea, halcă după halcă înfulcată! Ba în nebuna mea bucurie, închipuiește-ți domnule, i-am adus și cozonac dela *Sandu Cofetaru*. Turcu, de cuvânt, nu s'a dat bătut nici cu asta! Sărmănuțul de el! Amarnică foame trebue c'a tras! Și 'ntr'una cu bieții lui de ochișori pânjenți, țină la mine! Neputând povesti câte-a mai pățit! Doamne, câte trebue să fi îndurat! Să nu poți povesti nimic! Închipuiește-ți d-ta, să nu poți povesti!... Ce de greutate până să-și fi adurmecat urmele înapoi până'n creștetul *Acrii*! Ce de zădarnice, nesfârșite încercări de a descoperi un coboriș-ceva! Cum s'o fi cersitorit pe cele plaiuri și printre zăplăii din vale?! Dela piciorul *Acrii* pân' la mine, cu acceleratul și faci două ceasuri bune!...

— Sper însă că eroicul nostru Turculeț s'a întremat în cele din urmă?

— Firește! Dar să vezi d-ta în ce dilemă mă pomenii sărmanul de mine, cu doi câni deodată! Să renunț la Flocoșel? Nu mă răbda

inima. Să mă lipsesc de Turcu? Avea drepturi și mai vechi. În strâmtoarea locuințelor dela oraș! Un singur câne, cât bucluc! Chiar numai din pricina impozitului pe câni. Și jupâneasa care mă amenințase acu de mult, din pricina lui Turcu, că pleacă...

— Ei, ei! Ce-ai făcut? — stăruii eu, penibil impresionat de teama că strâmtoratul meu o fi renunțat la ambii câni. Bănuială care numai anevoie izbutii s'o fredonez.

— Greșit! Fundamental greșit! — izbucni dânsul în hohote. — Cu toate și iarăși cu toate acestea, i-am păstrat pe amândoi! Dintru'n tîi, nu-i vorbă, cu destulă hârâială și zavistnicie între ei. Acuma însă, mila Domnului, avem pace.

— Bine, dar unde-s lățosii d-tale?

— Unde să fie? Acasă! Am altă jupâneasă: o bomboană. Se nebunește după câni. O duc de minune. Când însă urc la vârfuri drăcoase, ei! atunci ii atunci! Atunci jăvrăretul rămâne acasă. Fac eu însă și altfel de partii turistice. Atunci să-i vezi! Jocuri ca acelea! Amândoi la largul lor! Că, înțelegi d-ta, nu-i pot lipsi cu totul de această bucurie. Unul mai ahotnic decât altul la zbuguitură și la zburdătură. Lucru sfânt! Se dau în vînt după frumuseța creștetelor. Numai de rămas nu vor să rămână niciunul colo sus. Și 'n definitiv — chiar nici noi amândoi....

Traducere de

Octavia Lupu-Morariu
și Leca Morariu

Primăvară

Își scutură soarele
În rădiu ghiociei;
Trec repezi cocoarele
Și cântă cristeii.

Pe deal urcă pluguri
În pacea senină,
Iar visele, — muguri, —
Zâmbesc în lumină.

Prin zarzări e zarvă:
Albinele zboară,
Iar gândul — o larvă —
Încet se 'nfioară.

Încep să se scuture
Albe petale
Și sufletul, — fluture, —
Pornește agale.

Aurel V. Sânger

Limba veche și 'nțeleaptă¹⁾

După acelaș¹⁾ Ms. Nr. 4375 Acad. rom.

Insămănare a 8. Pilde den historie pintru boboane.

O muere odată avându durere mare de ochi și multe leacuri prăbăluindu, neputându-să vindeca nicicum au mersu la un diiacu de carele auzisă că ști scrie oarece, știindu-l precumu știu de friguri inprotiva dureri ochiloru și au făgăduitu diiacului că-i va face o haină noao de să va vindeca. Elu au zisu că să va vindeca și-i dede o țidulițe învălită și tocumită bine în postavu, așe ca totudeauna la sine să o porte și nici e nici altora să o dee să o caote. Muere crezindu aceste au dobânditu sinătate ochiloru.

Fiindu iarășu altă fămee într' aceeașu bolă a ochiloru și aceie i-au dat țidula să o porte, precum și ia o au purtat și să nu o caute. Și așe făcându au dobânditu și ia sinătate ochiloru. Văzindu aciașta și mirindu-să de sinătate ochiloru femeilor au dezuvălit țidula și au căutat și au aflatu în ia scrisu: diiavolulu să scoafă ochi tăi și cu lut să u(n)ple gaurile.

Și așe rugându-să și sp mântându-să femeie au alergat la duhovnic și mărturisindu toate dintr' a cui sfat au ținutu. Pre care nu credința, precum necredința le-au luminat.

— Un porcaru odată purta o țidulă scrisă în numele fericitului Vlazie și credē cum că putere botii sale și cându n'a fi el de față vor rămănē porci neafinși de lupi.

Într'o vreme nefiindu el la porci, oarecine trecându pe lângă turmă au văzutu pre diiavol socotindu porci și-lu întrebă: ce faci? — Pascu porci. Cela iarășu întrebă: cu a cui poruncă? Diavolul zice: din nedejde ce nebună a păstoriului pintrucă au pus în bota sa o țidulă întru care crede că are putere dumnezăiască mai cu deadinsu că ce-i scrisu în ia st. Vlazie și crede cumu că-i de folosu spre socotire porciloru inprotiva legi sale cu deșartă socoteală mie crezindu eu (= el?). — Pintru acee zice diavolul că Vlazie acela pre carele multu l-au chemat nu s'au arătat, ce eu în loculul lui am venit ca să țiiu pre omul acesta nebun în credința sa ce deșartă ca oarecându să-lu poci aduce ca țidula aciașta să o cinstiască mai tare de cătu pe Dzeu.

— O fămee mare vrăjitoare și străgă fiindu, într'o zi hrănindu-să o ciară ce ținē în mare dragoste și auzindu glasul ei îndată au căzut cuțitașul din mână doară cu care vrăjē fața ei s'au mutat și cu mare

¹⁾ Vezi „Făt-frumos“ 1942, 40.

și grabnică spa(i)mă fiindu cuprinsă au zisu (urmează pe f. 49). Astăzi la ce mai de pă urumă brazdă au vinitu plugului meu, astăzi voi lua o mare nevoe. Încă străgându: i-au vinitu solu zicându: astăzi feciorulu tău și totă celedulu tău cu morte grabnică au muritu. Aciasta auzindu și totu îngrozită fiindu s'au cântatu și au zisu să chiami la sine unu fecioru ce avê călugăru și o fată ce avê călugăriță, cătră cari au zisu: eu ca o mișe și fără norocu, fătudeauna lucr(ur)iloru dievolești amu slujitu; eu sintu ocă futuroru răleloru carele vinu asupra me, eu mă nădăjduescu cinului vostru. Iară m'amu dăsnădăjduitu, știu că diiavolulu mă va munci, pre carele încă voi ca să prăbăluți a=mu slăbire muncile că sufletulu din iadu nu mi l=ăți scote. Iară trupulu meu cosăti=lu în pele de cerubu și=lu puneți în peatră scobită și acoperemântulu cu feru și cu plumbu tare ilu străngeți și pă pele iară cu trei lanțuri ilu legați că de=oi putê așe trei nopți rămănê a 4 și m=eti îngropa în pământu, ma ci mă (?) temu că nu mă va primi pământulu pintru căte străcături amu făcutu. Și rugăciune faceți în 50 de nipti (!) și iarăși slujbă în 50 de zile. Făcutu=e=au așe precumu au zisu, iară nimică n'au folositu. Pentru că a triia nopte viindu diiavoli cu mare oste toate le=au ruptu și le=au spartu și la vedere futuroru o au prinsu de mână și din beserecă o au dus până la ușe. Acolo fiindu un calu negru totu înbrăcatu cu undițe și cu cărlige de feru prepuindu=o (?) pre biata fămee o au luat dinnainte ochiloru futuroru. Iară vaetul ei s'au auzit mai patru mile de pământu.

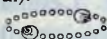
A patra în anulu Domnului 1206 (?)

Un diiacu përinu pintru dragoste uni fete și ne(pu)tându a o dobândi pre ia, au mersu la cei ce facu de dragoste cu lucrurile diiavolului și i-au dat bani ca să facă. Iară fărnicătoriul acela... tănărul decă au făcut corn tare poruncindu=i diiacului că acas ce ar vedê să nu esă afară din corn. După acee au început ale sale fărnicăături și fărnicăături diiăvolești. Iară diiacului s'au arătat feliuri de feliuri de arătări. Intr' altele s'au arătat și forma fetei sau fața acee. Iară el biruindu=să de pofta sa au încetatu porunca și au întorsu mâna vrându să o prindă. Ce spre a lui mai mare rău... prinuzindu duhulu cel necurat l=au izbit de un părete și așe ș'au borătu mișelulu sufletulu.

I(ntrebare). Ce mi(j)loce sintu înprotiva (bo)bonelor dievolești.

R(ăspuns). Sintu aceste: 1. spovada și sfnta cuminecătură adesăori (aici se sfârșește fragmentul).

G. T. Kirileanu

Bucovineni la Procesul Memorandului

Într-o bună zi a anului 1892 mă pomenesc în odăița mea cu Alecu Popovici și cu Constantin Onciul cari mă ademenesc, să plec cu dâșii împreună la Cluj, ca să-i reprezentăm la Procesul Memorandului pe Românii bucovineni. N'am putut rezista. Întâmplarea a voit că promisem chiar atunci lefușoara de profesor suplinitor de educație fizică, așa că se impluse și punga mea foarte subțire. Tovarășii mei de drum își aveau părinții în Cernăuți și, orcum, lor le era mai ușor.

Trecând cu trenul pe teritoriul Ungariei, șeful trenului ne-a apostrofat cerând să dăm jos cordelele tricolore ce le purtam pe atunci în calitate de membri ai societăților studențești cernăuțene. Ne-am conformat!... Ajunși la Cluj, am fost conduși de studenți români în oraș. La gară am fost prezentați d-nei Rațiu, soția marelui luptător și fiicelor sale și am primit câte o floare roșă, galbenă, albastră pe cari Ungurii n'au mai putut să ni le rupă dela piept.

Furăm conduși la locuința avocatului Dr. Isaac, care și-a exprimat bucuria de a ne vedea și pe noi Bucovinenii și ne-a și oprit la masă. Arătându-ne-se unde vom mânca peste noapte, am ieșit în oraș.

Ni s'a atras atenția că artileria, postată într-o piață și pe drum, primise ordin să tragă fără milă în păcătoșii de Valahi. Deodată dădui cu ochii de un ofițer cunoscut, Bucovineanul Băleanu, care se răstise către mine, strigând să nu mă prea apropiu de armată, iar pe urmă mi-a spus pe șoptite în ce restaurant să ne întâlnim deseară, aici neputând vorbi cu mine. Seara mi-a și spus să fim prudenți, situația fiind foarte gravă și critică. În sfârșit ne-am dus la dormit. Dar studenții unguri au aflat de bine să sfarme noaptea cu pietre geamurile gazdei la care dormiam! Zgomot, încăierare între studenții unguri și cei români, cari făceau și ei serviciu de pază.

Ziua a doua în Cluj

Plecând la tribunal am făcut cunoștința marelui Dr. Vasile Lucaci, care intervenise pe lângă primprocuror, de am primit dela acesta din urmă un bilețel ca să-l pot vizita în temniță pe Rusu Șireanu, redactor la „Tribuna”. Cu mare greutate încăpurăm și noi cei trei Bucovineni în sala de ședință. Tălmaci pentru limba română și maghiară era prof. univ. Dr. Lehman, Sas de origină. Sala arhiplină. Tăcere adâncă. Președintele tribunalului începu interogatorul

acuzărilor. Trec peste formalitățile procedurii și voiu vorbi numai despre doi acuzați.

Președintele se adresează Părintelui Lucaci și-i spune: „Din cunoștința mea personală cu Dv. știu că vorbiți perfect ungurește; de ce nu vreți să-mi răspundeți la întrebările ce vi le pun?”

„D-le președinte,” îi răspunse Dr. Lucaci, „între noi doi e o deosebire mică, Dv. nu vreți să vorbiți limba română, cu toate că o cunoașteți la perfecție. Eu n'am voie să vorbesc altfel decât românește, căci dacă astăzi aș vorbi aici ungurește și aș ieși în stradă, miile de Moji, adunați aici în Cluj, m'ar omori cu pietre.” După acest emoționant dialog, președintele îl strigă pe tânărul scriitor Nicolai Roman, adus anume din temnița dela Seghedin. Era în prima bancă a acuzaților. În mâna dreaptă sta, lângă dânsul, un ofițer de jandarmie, în stânga, un plutonier major, iar la spatele sale, doi jandarmi cu baioneta pe armă. Președintele strigă: „Micloș Roman!” — Tăcere de mormânt! — La a doua strigare, asemenea. Președintele i se adresează tălmaciului, rugându-l să întrebe pe acuzat, de ce nu răspunde. La întrebarea tălmaciului, bineînțeles în românește, Roman răspunde: „N'am fost chemat!” Președintele cere tălmaciului să-l întrebe pe acuzat cum îl cheamă. Roman răspunde tot pe românește: „Mă cheamă Nicolai Roman și nu Micloș.” Președintele fu deci nevoit să-l strige (a treia oară) pe numele *Nicolai*!

Îmi amintesc apoi răspunsurile pline de mândrie, ironie și cinism ale bravului Roman. Președintele întreabă (tălmaciul traduce în românește): „Ai avere?” Acuzatul, ducându-și mâna dreaptă la frunte, răspunde: „Da.” Președintele: „Ai familie?” Roman se întoarce către auditor, face un larg gest către sală și răspunde: „Familia mea e tot neamul românesc!” Auditorul aplaudă furtunos. Președintele anunță că va evacua sala.

Cea mai impresionantă vorbă a președintelui trebuia s'o descriu mai la început. Am lăsat-o la sfârșit, ca să-l gust și să mă mai bucur încă odată de... răspunsul lui Roman. Președintele, tot prin tălmaci, îi spune acuzatului, că e adus din temnița dela Seghedin anume la ședință, dar că în sala de ședință e liber și se poate apăra în toată libertatea. Roman se ridică în picioare, arată cu mâna dreaptă spre ofițerul jandarm, cu mâna stângă către plutonier și strigă în gura mare: „Aceasta-i adevărata libertate ungurească!” Aplauzele și delirantele strigăte ale publicului îl determină pe bietul președinte să întrerupă ședința. Jandarmii îl încunjură pe Roman, care-i tras-

impins înspre camera acuzaților. Grefierul anunță proxima ședință pe ziua următoare. Publicul evacuează sala.

Ajunși și noi în stradă, l-am văzut pe comandantul jandarmeriei vorbind pe ton rugător cu Dr. Lucaci, să mălcomească mulțimea de oameni adunată lângă tribunal. Dr. Lucaci e urcat de prietenii săi pe o masă. Acolo pe masă, se mai urcă și pe un scaun. Își șterge fruntea plină de sudoare și fâlfăie cu batista către mulțime, strigând în gura mare: „Liniște, fraților! Liniște!“! Se face iarăși profundă tăcere. Dr. Lucaci începe: „Fraților! Noi Românii ne bucurăm de parada ce ni se face astăzi. Gurile tunurilor îndreptate spre noi tac, neavând de ce să nu tacă. D-l comandant al jandarmilor, cu jandarmii săi călări, a ieșit în cinstea noastră — numai pentru menținerea ordinii. Nu trebuia nici asta! Noi Românii suntem oameni de ordine. Nu tulburăm liniștea nimănui. Oameni buni, duceți-vă în pace pela vetrele voastre, vestind tuturor că noi vom ști să ne apărăm din răspuțeri drepturile noastre.“

Precum valurile mării se întetesc când pornește vântul, așa se ridicară Românii, pâlcuri-pâlcuri, risipindu-se în liniște. Astfel Părintele Lucaci a știut să oprească o zădarnică vărsare de sânge...

Și acuma la Rusu Șireanu în temnița centrală. Strig un birjar și dau din întâmplare de un Român. Îi spun: „Du-mă la temniță!“ Birjarul mă întreabă de unde s și cu ce prilej am venit la Cluj. Și iaț=ne la porțile temniței. Când să achit trăsura, birjarul refuză primirea banului și mi se umezesc și acuma ochii de cuvintele lui: „Frăție! Dela dumneata nu primesc plată; d=ta te duci la temniță, ca să lupți pentru dreptățile noastre!“! L-am explicat că nu rămân în temniță, ci numai îl vizitez pe Rusu Șireanu. Cu mare greu l-am făcut să primească zlotul...

Cartea de vizită primită dela d-l procuror îmi netezește drumul, și sunt introdus de un funcționar al temniței într-o cameră curată, spațioasă, luminată, Rusu Șireanu! Din vorbă n vorbă mă întreabă ce credem noi Bucovinenii despre situația Românilor ardeleni. Eu, fără încunjur, îi răspund: „V'ar trebui un milion de baionete, 100 de tunuri și un milion de zloți!“

Dar în cameră mai era un individ. Doamne, cum a sărit ca mușcat de șarpe! Și — la mine, că abia îi putui întinde mâna lui Șireanu, și mă și văzui iarăși la poarta temniței — unde mă aștepta birjarul, ca să mă ducă înapoi în oraș, și care îmi zise: „De

bună samă că și dăta lupți pentru dreptățile noastre." Ce gest frumos! Oare mai sunt astăzi birjari cari nutresc asemenea sentimente?...

Dela Cluj m'am despărțit de tovarășii mei de drum (C. Onciul și Al. Popovici) și am ajuns în satul Borgo-Prund, unde am mas la Părintele Gherasim Domide, ai cărui copilași, după cină, ne-au cântat *Doina lui Lucaci*. Am deprins imediat melodia și m'am întors la Cernăuți, unde, intrând seara în Grădina Palatului Național, am dat la o masă de mai mulți studenți români. Bineînțeles am trebuit să le astâmpăr curiozitatea, răspunzând la multele lor întrebări despre Procesul Memorandului. Apoi am fredonat *Doina lui Lucaci* și după puține minute Grădina răsuna de acest suspin al răstignitului Ardeal.

Îmi amintesc încă de următoarele cuvinte ale doinei :

Cânt ' o mierlă prin păduri of, of, of,

Rob îi Lucaci la Unguri of, of, of !

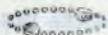
Nu fi mierlă supărată,

Nu-i robia ne'ncetată,

Vine-o dalbă primăvară,

Fi-va Lucaci liber iară.

Leonida Bodnărescu

Personalitățile și curente în istoria literară

Pentru a studia opera unor scriitori care au apărut la noi după 1880, se ridică o mare greutate : nu cunoaștem decât foarte vag și uneori sub o lumină falsă epoca literară 1860—1880, care i-a precedat. O recunoaștem, neîndoelnic, dar la suprafață, studiind operele relevante pe care ea le-a produs : nuvelele lui Odobescu, poveștile și amintirile lui Creangă, romanele lui Filimon și Bolintineanu, dar nu dominăm adevărata ei viață, cea pe care n'o aflăm decât privind de aproape operele care constituiau majoritatea producțiunii literare și mijlocia valorii artistice, oricât ar fi fost ea de redusă, operele care circula și care plăceau îndeosebi publicului vremii. Oprindu-ne numai la momentele oarecum culminante, disperate mai totdeauna între ele, nu putem surprinde spiritul generator al mediului literar și foarte multe elemente ale operelor rămân nelămurite. Studiul literaturii noastre, dela cărțile de școală până la cele mai recente istorii literare, oferă îndeosebi această particularitate de a nu te lăsa să surprinzi bine nici chiar con-

temporaneitatea unor scriitori însemnați și mai ales de a nu-ți îngădui să plasezi pe un scriitor în adevărata modă literară care l-a produs. Fără îndoială, aceasta se datorește în primul rând faptului că cercetătorul care a pornit la construirea istoriei literaturii noastre nu s'a putut întemeia, în special pentru epocile socotite nerelevante fiind lipsite de individualități scriitoricești remarcabile, pe monografii asupra unor figuri mai neînsemnate asupra unor mode, chiar să pară fără alt interes decât acela ce a existat. Este, în această lipsă care a determinat o fundamentală scădere la toate studiile de ansamblu asupra literaturii românești, în ciuda unor tentative de a o înlătura uneori, dovada că o bună parte din cercetătorii noștri trebuie să rămână încă la acele investigații pozitiviste care să dea la lumină un material neridicat la treapta de valoare artistică în cea mai mare parte, dar fără de care toate înfașurările ansamblului vor fi incomplete și aspecte din operele scriitorilor vor rămâne nelămurite. O singură istorie a literaturii românești a încercat să înlăture toate neajunsurile semnalate, prin realizarea ei pe baza unei concepții organiciste, care nu ține seama de individualități, ci de viață în mersul ei. Este aceea a lui N. Iorga. Dar această mare lucrare de temelie este dominată mai ales de punctul de vedere național, social și cultural decât cel pur literar, așa că sunt goluri însemnate încă de umplut în ce privește domeniul nostru.

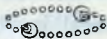
Intr'adevăr, istoria literaturii care este o înșirare de monografii mai mici sau mai mărișoare asupra scriitorilor, oprindu-se de preferință asupra celor însemnați și lăsând ignorată toată bogata vegetație ce se află în jur, nu poate fi completă. Fiecare scriitor a avut mediul lui de dezvoltare și o întreagă literatură i-a stat în jur, cu atmosfera ei, cu subiectele ei preferate, cu tipurile ei caracteristice, cu ideile și sentimentele care o definesc. Această literatură — care poate fi neizbutită sau izbutită numai pe jumătate și deci sortită unei grabnice perimări — este ea însăși reflexul unui întreg curent din altă literatură — la noi mai totdeauna din literatura franceză. Am fost atât de sclav prejudecăților și modelelor, în special celor franceze, că pentru scriitorii noștri n'am încercat să aflăm izvoare decât la marile individualități și în literatura noastră n'am căutat să distingem alte curente decât cele care sunt identificate în manualele elementare de literatura franceză. Deaceia nu va fi surprinzător în literatura noastră să aflăm încă drăbări forțate a unor scriitori în anumite curente sau apropieri și filiațiuni absurde, de fapt cel mult simple potriveli, pentru că este greu să eșim din anumite tipare, dincolo de care se află necunoscutul.

Este o mare eroare să ne închipuim că în realitate, în literatură au existat numai atâtea „curente“ câte vedem noi după o superficială privire. De fapt avem acum inventariate și bine cunoscute, în afară de lucrările de strictă specialitate care încă n'a epuizat tot materialul, decât acele curente care au avut norocul să înglobeze în lăuntrul lor activitatea unui mare creator, ce a dat prestigiu unor elemente până atunci circulând ca niște clișee literare, prin aceasta păstrând în lumină de-a-lungul vremilor întreaga mișcare literară determinantă. Ne înșelăm singuri în bună măsură când afirmăm că sunt scriitori care sparg fiparele tradiției și care, urmați apoi de numeroși imitatori, creează curente. E aici mai de grabă o eroare de optică, provocată de o concepție individualistă în studiul literaturii, căci se pleacă dela marile personalități, grupându-se totul în jurul lor. Se privește ca și cum personalitatea ar provoca moda, deși în realitate nu scriitorul determină curentul literar prin actul său de indisciplină față de tradiție; el e doar cel care potențează, cu pregnanța unui talent deosebit, numărătele tendințe pe care le aflase în jurul său. Iar dacă nouă ne pare că dela el începe o mișcare nouă, e pentru că dela el privim noi, ca și cum până atunci n'ar fi fost nimic, deși el n'a făcut altceva decât a pus în valoare elemente care până atunci existaseră virtual, dar nu străluciseră. Curentul care „apare“, așadar, este unul care continuă, din care s'a distins cel mai înzestrat artisticeste pentru ca prin opera lui să se semnaleze tuturor o întreagă mișcare literară, existență nu numai după el, dar și înainte. Unii cercetători au înțeles de altfel necesitatea de a coborî, și în ceea ce ar părea subsolul literaturii și să cerceteze acolo viața reală, nu numai aparențele care ne întâmpină când privim de departe, prin prisma unor mari creatorii. Unor asemenea concepții și investigații li se datoresc studii laborioase ca: *Le romantisme en France au XVIIIe siècle* al lui D. Mornet, care arată limpede că, de pildă, Hugo sau Lamartine nu erau chiar niște inovatori, cum cred cei mai mulți, când „lansau“ romantismul la începutul secolului XIX, ci doar dădeau o puternică expresie unor tendințe care-și căutatcu manifestarea cu mult înainte încă.

Dacă scriitori ce par declanșatori de curente sunt în realitate continuatorii unor mișcări literare preexistente lor și dacă pentru opera acestor individualități excepțional înzestrate sunt necesare comparații și raporturi la ceea ce a constituit mediul generator, pentru a judeca mai limpede procesul creațiunii și a distinge mai precis ceea ce-i propriu nou fiecăruia, cu atât mai mult un scriitor care nu apare prin

nimic ca un revoluționar față de tradiția literară e produsul unui curent anterior lui și cu atât mai mult la acesta sunt necesare investigațiile în atmosfera din epoca formațiunii sale. Numai procedând așa vom putea pătrunde în intimitatea operei, îi vom vedea resorturile și elementele ei caracteristice, vom putea surprinde ceea ce este propriu scriitorului, ce aduce el nou ca material și realizare față de moda literară din care s'a desprins. Și numai așa, de asemenea, vom putea descifra sub adevărata lumină, nu numai începuturile, dar mai cu seamă drumul parcurs dela primele pagini ezitante până la realizările cele mai de seamă.

G. C. Nicolescu

Salcâmul

Sub creanga albă de salcâm
Ce râde 'n ciucurii de floare,
Fornesc pe-al viselor tărâm
Să-mi umplu sufletul cu soare.

Colind privirea 'nlăcrimată
Pe glia umedă și caldă,
Sărut cu gândul rândunica
Ce 'n apa cerului se scaldă...

Apoi, bătrân salcâm, spre tine
Și-apleacă florea visul meu,
Cum îngeri albi vin să se 'nchine
Pe-aprinsul boltei curcubeu.

Înmiresmata-ți mângâere
Mi-alintă fruntea 'n lin sărut...
Bătrân salcâm uitat de vreme,
Sub umbra-ți dulce m'ai crescut.

De când te știu, la poarta noastră,
De strajă stai ca un haiduc
Privind întinderea albasră,
Pe gânduri dus, visând năuc...

Doar câte-odat', când bate vântul
În freamăt lin îți legeni creanga...

Iar când în tainica 'nserare
Își sună turmele talanga,

Și-argintul alb al lunei pline
Ți-aprinde creștetu'n văpăi,
Înfiorate plâng în fine
Povești cu vânturi și cu ploi...

Suspină susurul de frunze
Și-mi povestesc cum altădată,
Sub umbra ta, forcea bunica,
Oftând ades înlăcrimată...

Dorm astăzi mânilor bunicii
Sub legănări de albă floare
Și pe mormântu-i licuricii
Aprind lumini scânteietoare...

Ca mâine am să mă duc și eu
Cu dulcea ta mireasmă 'n gânduri,
Și'n cimitirul de pe deal
Voi odihni 'ntre patru scânduri...

Te vei usca și tu odată
Înfrigurat de vânt și ploi,
Și lunecând pe valul vremii
Vom fi țărână amândoi...

Elvira Zamfirescu

Vechi peceti comunale (din Zaharești, jud. Suceava)
Din colecția d-lui prof. univ. Dr. Nic. Grămadă

N. Beldiceanu, profesor la Folticeni

Printre primii profesori ai gimnaziului din Folticeni—mai întâiu „Alexandru Ion I“, apoi „Alec Donici“, iar actualmente liceul „N. Gane“, — figurează și poetul N. Beldiceanu, născut la Preutești, în apropierea Folticeniilor.

Gimnaziul a fost înființat în toamna anului 1870, cursurile clasei I începând cu doi profesori: V. Balomir, director, pentru partea științifică, iar poetul Beldiceanu la partea literară.

După cum arată „Anuarul Festiv“ — cu ocazia serbării semi-centenarului acestui gimnaziu (Folticeni, 1921), N. Beldiceanu funcționa ca profesor la Folticeni între 1870—74 predând Istoria, Geografia, Latina și Româna; din curiozitate menționăm că predase, în 1871, Caligrafia și Desemnul. (Arheologul și iubitorul de inscripții N. Beldiceanu trebuie să fi fost versat în Desemn).

Intr'un dosar al Liceului „N. Gane“, din 1873—74, găsim textul jurământului depus de profesorul Beldiceanu, în 1873. Il redăm întocmai:

S'a înaintatu întocmai copie Ohor. Comit. Perm. de Suceava,
cu adresa N. 29. T. Avram.

Juramentu.

Juru în numele Prea-Sfetei Treimi că voiui servi în funcțiunea ce mi s'au încredințatu cu râvna, cu credința și cu dreptate: că nu mă voiui abate din datoriile prescrise și ca voiui respecta cu sfințenie legile și instituțiile patriei mele.

Jur credința Domnitorului Carol I, și dinastiei sale; așa se-mi ajute Ddeu. N. Beldicenu

În presenta noastră s'au depusu asemenea juramintu astadi la 21 a lunii Octomvre 1873. Directore gymnasiului T. Avram.

În presenta subsemnatului s'au effectuat jurmintulu.

Paroh. V. Grigorescu

Numele preotului Vasile Grigorescu — ale cărui amintiri de un evocativ pitoresc dar desvăluind o viață căreia cerul prea puțin i-a surâs, le-a publicat revista „Păstorul Tutovei“, e mult legat de trecutul Folticeniilor. În „Cuget Clar“, 1940, Nr. 1, G. Ursu publică substanțialul articol „Ion Creangă la Folticeni“, discutând anumite afirmațiuni cu privire la catihetul V. Grigorescu, dacă fusese sau nu profesorul lui Creangă la Folticeni. Autorul încheie afirmând că

„dacă părintele Vasile Grigorescu n'a fost chiar catihetul lui Ion Creangă, acesta fiind Conta, cum susținea Mihai Lupescu, după mărturia proprie a preotului, totuși rămâne stabilit c'a fos: profesor al lui Ion Creangă, ca „suplent“. De altfel, „adeverința din 29 August 1855, cu care Creangă a plecat la Seminarium la Iași e iscălită de economul N. Conta, catihet, și Vasile Grigorescu, ca „suplent“, menționează iarăși articolul din „Cuget Clar“. G. Ursu folosește deasemenea documentele inedite publicate de d-l Gh. Ungureanu.

La gimnaziul din Folticeni, N. Beldiceanu a fost coleg cu părintele Grigorescu — Catihetul, profesorul de Religie al școlii.

Dintr'un tablou al profesorilor gimnaziului din Folticeni, 1873, citez datele privind pe N. Beldiceanu și pr. V. Grigorescu :

Or. N ^o .	Numele și prenumele	Anul nașterii	Dacă e căsă- torit seu nu	Studiile que au facutu	Studiile que predau
3	Neculai Beldiceanu	1844 27/10	necăsă- torit	șapte clase lyceale	Istoria și geografia
4	Preut Vas. Grigorescu	1827	idem	șese clase seminariale	Religiunea

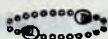
De sunt seu nu recunoscuți de Minister	Numerul — data cărții de recunoaștere	Dacă sunt sau nu numiți prin concurs	Dacă sunt definitivi — proviseri seu suplinitori
Recunoscut	1873 3/10 No. 10136	Prin concursu	Provisoriu
idem	1870 29/11 No. 11565	Fără concursu	Suplinitor

Anulu 1873/74 Luna Octomvrie în 15 dille

Directore : T. Avram.

Ceilalți profesori ai gimnaziului în 1873—74, colegii poetului Beldiceanu, au fost următorii : Th. Avram (Șt. Naturale și Greaca), G. Meran (Matematici), Aladar Braune (Franceză și Germană), Vas. Lovinescu (Latina-Română), Franț Curec (Desemn-Caligrafie).

Aurel George Stino

Facultatea de teologie Cernăuți

În Cernăuții recuceriți de vitejia armatei române, condusă de Mareșalul nostru desrobitor, și-a reluat din nou spornica și pilduitoarea activitate glorioasă Facultate de teologie ortodoxă.

Profesorii ei, pecăt de harnici și de modești, tot pe atât de învățați și de iluștri, aceia cari într'o sânguință făcută nu mai știu cum să adune în mintea lor cât mai multă din înțelepciunea sobră a grelelor tomuri, împrăștiați de bicisnica prăvălire a bolșevismului rus, s'au întors din bejenia lor, zoriți să ia legătura cu cărțile lor dragi.

Facultatea teologică din Cernăuți va lumina iar ca un far uriaș în cuprinsurile spirituale ale ortodoxiei din Țara noastră și din tot Sud-Estul european.

Cine ar putea cântări după dreptate tot ce-a însemnat această Facultate pentru întreaga Biserică ortodoxă și pentru teologia ei în cei aproape 70 de ani de existență a ei?!

Ea este cea mai veche școală românească de cultură teologică înaltă. Ea a creat teologia românească, ridicându-ne dela citirea empirică a textelor patristice — atâtea câte le aveam — la o cunoaștere și înțelegere sistematică a doctrinei creștine. Ea a făcut mai mult decât Statul nostru și tot ce trebuia să facă el pentru păstrarea și strângerea legăturilor noastre cu popoarele ortodoxe din Sud-Estu european în baza comunității de credință.

Grație ei, acest Sud-Est ne-a cunoscut și ca factori răspânditori de cultură, nu numai sprijinitori materiali ai ei. În toate centrele balcanice, cine le cercetează găsește admiratori ai teologiei române în foștii studenți ai acestei Facultăți. Marile ei opere circulă în text românesc sau traduse în limbile autohtone și au o valoare normativă pentru gândirea teologică a acelor popoare.

Dar peste rostul ei de inițitoare a culturii teologice la noi și de răspânditoare a prestigiului nostru cărturăresc între celelalte popoare ortodoxe, Facultatea de Teologie din Cernăuți a avut și mai are unul de tot atâtă însemnătate.

Ea reprezintă în ansamblul Teologiei românești un stil propriu extrem de necesar. Prin legăturile ei cu teologia germană ea reprezintă elementul de sobrietate și scrupulozitate în tot scrisul ei. Paznică severă a formulărilor precise, tradiționale, ea este frâna necesară și criteriul neînșelător pentru scrisul nostru teologic, care, fără îndoială, e bine, pe de altă parte, să fie străbătut și de avânt și de o stră-

duință de adâncire și lărgire a orizontului spiritual, lat-uri în cari excelează alte centre teologice.

Facultatea teologică din Cernăuți sădește în sufletul ucenicilor ei scrupulositatea și atenția supremă la noțiuni, la termeni și la judecăți.

Ea împlinește o funcție absolut necesară în teologia noastră, întrucât ține meditația teologică trează, ferind-o de a se arunca în abisurile construcțiilor fantastice și erefice, în cari a căzut cea mai mare parte din teologia rusă.

Astăzi rolul Facultății de Teologie din Cernăuți este cu atât mai important, cu cât stă la marginea lumii rusești, care trebuie readusă la ortodoxie. Cea însemnat această Facultate pentru Sud-Est, ar putea să însemneze, cu sprijinul înțelegător al Statului, și pentru Rusia.

Alt Român, Petru Movilă, cu luciditatea lui turnată în formele precise și strict tradiționale ale Mărturisirii ortodoxe, a mai scăpat odată Rusia creștină de haosul tuturor fanteziilor și sciziunilor.

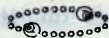
Astăzi tot numai spiritul lucid și viguros românesc, așa cum e cultivat cu deosebire în Facultatea de Teologie din Cernăuți, o poate salva. Azi zăpăceala în Rusia e și mai mare și teologia rusească nu poate ajuta aproape nimic, din pricina arătată mai sus. Lecuirea nu poate sta decât într'un antidot: în inocularea unei ortodoxii riguroase, a unei norme de credință pe care să o accepte toți pe baza valabilității ei de totdeauna.

Până se va înjgheba un învățământ teologic în Rusia, Facultatea teologică din Cernăuți e chemată să dețină în epoca în care intrăm un rol care să întrecă tot ce-a făcut până acum.

În acest scop ea trebuie ajutată să-și înmulțească catedrele, iar prin înțelegere cu Reichul German, să fie îndrumați cât mai mulți tineri din Rusia să studieze teologia la Cernăuți, bucurându-se de ajutoare din partea Statului nostru.

D. Stăniloae

După „Telegraful Român“, Sibiu Nr. 21 din 24 Mai 1942.

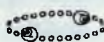
Reapare revista „Fond și Formă“!

Vitrina cărții

Leonida Bodnărescu, *Milioane risipite*, Suceava 1942. — Milioane risipite pe ce? Pe trista demență a fardului, vopsitului, lacuitului de unghii și fumatului feminin. Campanie la care — firește — nu noi vom ezita de a ne da toată entuziasta noastră adeziune. Campanie prezentată în pasagii ca acestea: „... într'un vagon de tramvai, o mirobolantă și... neuitată arătare. N'o pot descrie! Dar trebuie să aflați că toți cei ce ne aflam acolo — bărbați și băieți și multe fete și doamne cu simț al măsurii și bună-cuviință — ne-am veselit foarte, privind unii cu coada ochiului, iar alții drept în față, chipul ei, pierdut sub văpsele și zuluși, de nu mai părea chip de europeană...” (7); „Mai mult m'a revoltat când o femeie,... în Catedrala din Cernăuți, pe timpul liturghiei, în primul rând al femeilor, a deschis poșeta și, uitându-se'n oglinda din poșetă, se farda în fața Sf. Altar” (9); „lăsați la o parte fardurile și văpselile, nu vă smulgeți cu cleștele sprâncenele” (11); „Preoții încă n'au potrivit Sf. Taine, iar o seamă de cucoane și cuconițe — abia ce-au ieșit din biserică — se așează la poarta bisericii, își scot grăbite din poșetele lor eturiile de țigări, își aprind câte o țigară groasă parcă ar vrea să arată lumii: — Preotul ne-a tămâiat în biserică, noi îl vom tămâia aici! —” (12).

Din fericire însă vremurile nouilor prefaceri (regeneratorul hitlerism german și mareșalism român) bat zdravăn război și împotriva ridicolei și antiigienice biete femei-maimuțe — boită, smultă, ciufulită și îmbufnițită de îmbâcsirea epidermei, de ravagiile nicotinei și... de celelalte...

L. M.

Cronică

Pentru Facultatea de Teologie din Cernăuți. — Președinția Consiliului de miniștri a dat următorul comunicat: Ca urmare a hotărârilor luate în Consiliul de miniștri din 3 Martie 1942, o comisiune de anchetă a cercetat activitatea Facultății de Teologie din Cernăuți precum și starea de spirit a profesorilor și studenților acestei Instituții. Comisiunea de sub președinția d-lui V. N. Florescu, Secretarul general al Guvernatorului Bucovinei, a ajuns la următoarele concluzii:

Facultatea de Teologie din Cernăuți funcționează normal, neînregistrându-se nici o dezordine. Corpul profesoral și studenții își fac datoria cu deplină conștiință și cu patriotism. Sălile de cursuri, căminurile și cantinele sunt gospodărite în chip ireproșabil. Se remarcă o sinceră dorință de a face ca Instituția să fie la înălțimea chemării sale.

Președintele Consiliului de miniștri, ca urmare a acestor constatări ale comisiei de anchetă, ridică avertismentul public, dat Facultății de Teologie din Cernăuți prin Comunicatul Nr. 325 din 3 Martie 1942, mulțumindu-le tuturor, dela studenți până la Decan, pentru patriotica lor înțelegere.

* * *

Nu poți vâri Lumina supt oboroc !... — Buna sămânță nu pregetă a-și da roadele. Din inima Ardealului sosește arhibinevenitul cuvânt de recunoștință pentru ilustra Cenușereasă care e Facultatea de Teologie Cernăuțeană. Și aceasta prin rostul unuia dintre cei mai vrednici ucenici ai celei mai Înalte școli de dumnezeiască propovedanie : prin cuvântul distinsului scriitor și savant teologic *Dr. D. Stănilcaie* (în „Telegraful român“, Sibiu). Luați aminte, cei chemați, și din paginile acestui *Făt* al nostru, cum se cinstește Meritul !

L. M.

* * *

Dela Soviete cetire : „Raz, dva — Boha nema!“ — Adecă : Una, două — Dumnezeu nu-i ! Cu așa înțelepciune începe manualul de — aritmetică din școala sovietică ! Ne-o povestește o mamă Româncă (dela Cernăuți), care a trebuit să-și trimită copilul la școala bez-bojnicilor. I-a venit băiatul plângând și hotărît să nu se mai ducă la școală, el, fire profund religioasă, care nu-și visează alt viitor decât preoția. Și nu-și dădeau seama „tavarășii“ pedagogi câtă zeflema, câtă ironie la adresa lor proprie e cuprinsă în dictonul acesta : Una, două, Dumnezeu nu-i ! Adecă Îl desființezi dintr'o lovitură, dintr'un condei !...

V. M.

* * *

„Calvarul comunei mele“. — ... de preotul evanghelic Hjalmar Pöhl din Stockholm. Scrisoare deschisă către Arhiepiscopul din Canterbury. — Înalt Prea Sfinția Voastră, Evenimentele actuale au ridicat de mai multe ori mica Estlandă în mijlocul interesului. E o țară de cultură străveche germană și credință luterană. E patria unui grup de Suedezi, a căror păstorire mi-a fost încredințată în 1935, fiind pro-topopul comunităților suedeze. Stăpânirea comuniștilor de 14 luni a

adus acestei țări, locuitorilor și comunităților ei *groază de neînchipuit, moarte, persecuții și neagră miserie*. Mi-a rămas drept moștenire și datorie impusă de atâtea jertfe, de martirii conștiinței creștine, să acuz și să mă declar martor. În această moștenire cred însă că pot vedea și-o poruncă a Providenței: Ea vrea să cunoaștem bine drumul care ne conduce prin luptă și suferință înspre eliberare de ciuma bolșevismului.

Desigur însă, Înalț Prea Sfințite, n'a fost poruncă Dumnezeuască, să Vă închinați pentru acest bolșevism și izbânda lui, adică pentru mai largă răspândire a sângeroasei lui stăpâniri peste și mai multe popoare creștine. D-Voastră înșivă ați declarat cu câțiva ani înainte și toți, care au putut arunca o privire între zidurile temnițelor sovietice, știu că acolo s'a întâmplat *cea mai mare și cea mai crudă persecutare* a creștinilor din toate secolele dela înființarea bisericii până la aproape completa nimicire a ei. Radiotransmisiunea dela Moscova a purtat rugăciunile D-Voastră în toate casele Estlandei. Ele au fost auzite în orașe și'n sate, pe piețele din fața bisericilor, dintre care multe se transformaseră în grajduri și șoproane și ai căror preoți suferiseră pentru credința lor moartea de martir. Sute de mii, care au rugat pentru credința lor, zeci de mii, care din cauza bolșevicilor pierduseră rudele lor, au trebuit să audă vestea: cel mai înalt demnitar preotesc al bisericii anglicane se roagă pentru izbânda bolșevismului! Oamenii n'au putut să priceapă: Arhiepiscopul din Canterbury se roagă pentru călăii noștri?!

Episcopul evanghelic al Estlandei Dr. A. E. Rahamägi, care, cât știu, a fost împrietenit cu D-Voastră, a fost arestat în luna Martie a. c. împreună cu familia sa și condus către un țel necunoscut în interiorul Uniunii Sovietice. N'avem nici o știre despre calvarul lui. Locuitorul lui, Episcopul Jaak Varik-Jöhv, a fost ucis în mod atât de crud. În închisoarea GPU-lui din Dorpat muri ca martir protopopul Vooremaa împreună cu bătrâna lui mamă. În corpurile acestor înalți preoți, deformați prin tortură, nu s'au găsit urme de gloanțe, nici un semn că un glonț milos a prescurtat suferințele lor. Deasemenea a murit drept martir protopopul greco-oriental Päts, frate al lui Constantin Päts, care a fost ultimul președinte Estlandei și trimis în exil. Fiecare zi aduce știri despre descoperirea altor crâncene fapte și ucideri. Cine dintre dispăruți mai trăiește, cine a fost deportat, cine îngropat într'un loc necunoscut sau într'o groapă de masse? Va mai trece mult timp, până vom afla toate ce s'au întâmplat.

Viața bisericească a tuturor confesiunilor a fost combătută fără pic de milă, imediat după intrarea sovietelor în Estlanda. Toată averea bisericilor și a comunităților a fost „naționalizată“, adică răpită fără nici o compensație. Incasarea taxelor bisericești a fost interzisă, învățământul religiei în școli a fost oprit și înlocuit cu forța prin propaganda antireligioasă. Preoții au fost priviți drept elemente dușmănoase statului, contactul cu ei era primejdios. O numire și cu aceasta acordarea asigurată de alimente li s'a refuzat... Numărul întreg al preoților evanghelici era 170; numai puțini dintre ei au trecut acest timp fără grele stricăciuni: Pe mulți dintre colegii noștri nu-i vom mai vedea niciodată. Aproape toți membrii consistorului Estic al bisericii luterane au fost închiși și au dispărut. Nimeni nu știe unde au dispărut: Protopopul Grünberg=Pernau, Prot. Kuba=Reval, Prot. Kirator=Dragö, preotul Juhkental=Reval, preotul tineretului Tiit (a fost arestat în timpul slujbei religioase de Rusalii), preotul Saarse=Reval, preotul Hark=Jarven, preotul Neemre=Dagö, preotul Kerem=Dorpat, preotul Kerm=Reval și mulți alții.

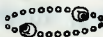
Nimeni nu știe, dacă trupele germane vor reuși să găsească aceste transporturi de deportați și dacă acești deportați mai trăesc. Numai câteva vagoane cu femei și copiii lor, care de altfel au fost despărțiți de ele, au putut fi retrimiși din Nowgorod. Despre toți bărbații deportați lipsește orice știre. După o calculare foarte precaută e vorba de mai mult de peste 100.000 persoane. (Populația întreagă = 1, 1 mil.), îndeosebi bărbați ai păturii intelectuale. Dintre vre-o mie de profesori, deputați, preoți, funcționari înalți și a. m. d., poate 50 au scăpat de urmărirea bolșevicilor. Toți oamenii cu renume au fost închiși și au dispărut, ca și Rușii anticomuniști, mulți Suedezi și Letoni, însă, cât știu eu nici un evreu. Secretarul suedez la Ministerul Cultelor N. Blees, președintele culturii naționale suedeze, Major A. Lindquist, consilier economic al minorității suedeze, director M. Westerblom, toți buni prieteni ai mei, au mai fost văzuți în închisoarea din Reval și au dispărut mai târziu împreună cu mai mulți alți Suedezi, fără nici o urmă. De soția mea, care e doctoreasă, am fost despărțit după o căsătorie de abia o singură lună, în August 1940. A fost trimisă într-o parte a țării depărtate. Dela începutul lunii Iulie sunt fără nici o știre. Fratele meu Olaf Pöhl, învățător la școala suedeză din Rumö, a fost trimis în închisoare, și dacă mai trăește a fost tărit în interiorul Rusiei.

La începutul verii am fost supus unor interogatorii, care au durat zile întregi. Când am simțit că voi fi arestat, am fugit în pădure spre coasta Estlandei. Pe capul meu a fost pus o sumă mai mare. Cu camarazii mei m'am ținut ascuns în trestie și mlaștină zece săptămâni. Noi am fost mereu pe fugă, adesea zile întregi fără hrană. Printr'unul dintre camarazii mei am aflat despre rugăciunile Dv. pentru bolșevism. Până 'n ziua eliberării noastre am crezut că această știre este numai o născocire a propagandei dela Moscova. Acum însă trebuie să Vă spun, cât de consternat am fost, când mai târziu am aflat din gazete scandinave că presupunerea mea a fost greșită.

Î. P. S. V., n'ați cunoscut prin suferință proprie bolșevismul; totuși altădată l-ați denumit cu absolută dreptate tiranie nelegiuită (*gottlos*). În 1937 v'ați rugat pentru nenumeratele mii de episcopi și preoți, care au dus-o așa de greu în închisoarele G. P. U-lui sau în lagărele ținuturilor arctice. Dv. știți că bolșevismul intenționează, pe lângă urmărirea sângeroasă a bisericilor, desuflețirea (*Entseelung*) totală a omenirii. Pe o șesime a globului acest țel cu adevărat diabolic, a și fost ajuns. Cultură și civilizație, care exprimă esența rasei albe și a europenilor, au fost nimicite de el într-o oarbă furie a nimicirii. A rămas numai o masă de oameni robi, priviți și tratați ca materia primă fără suflet a materializmului economic și a aparatului de război, cel mai mare în istoria universală.

D-le Arhiepiscop, pentru acest bolșevism și izbânda lui, Dv. ați adresat rugăciunile D-Voastre către cel Atotputernic. Ora nu mai e departe care Vă va învăța c'ați făcut abus de misiunea Dv. și ați pierdut dreptul de a vorbi lumii creștine în numele Celui-atot-Mare. — (După eminenta revistă de întremare în semnul vremurilor noi — „Junges Europa“, Berlin, Nr. 3 din Ian.—Faur 1942). —

Trad. de Dr. Alfred Klug

Ctitori și adăugători ai noștri

(cu danii de câte 500 lei):

P. C. Sa Păr. paroh Victor Berariu. Cernăuți; și d-nii; Ț. Dr. Mădărie Cerlincă, bibl. universitar, Cernăuți; Dr. Gh. Maxim, membru la Academia de România; ROMA; General Nic. Sc. Negreanu, București; Petru Petrescu, admin. general al Spit. de nervoase, Cernăuți. — Cordiale mulțumiri!

Abonamentul:

În Țară : 300 lei pe an

În Străinătate : 500 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 150 lei pe an

CUPRINSUL :

<i>Leca Morariu</i>	Cazul G. Călinescu
<i>Max Hacman</i>	Regele Carol I cerând retrocedarea Bucovinei
<i>Victor Morariu</i>	„Ce e patria română“ și „Was ist des Deutschen Vaterland“
<i>Octavia Lupu-Morariu și Leca Morariu</i>	Frăție turistică (trad. din Heinrich von Schullern)
<i>Aurel V. Sânger</i>	Primăvară (versuri)
<i>G. T. Kinleanu</i>	Limba veche și 'nțeleaptă
<i>Leonida Bodnărescu</i>	Bucovineni la Procesul Memo- randului
<i>G. C. Nicolescu</i>	Personalitățile și curente în istoria literară
<i>Eivira Zamfirescu</i>	Salcâmul (Versuri)
<i>Aurel George Stino</i>	N. Baldiceanu, profesor la Folticeni
<i>D. Stăniloae</i>	Facultatea de Teologie Cernăuți
<i>Leca Morariu</i>	Vitrina cărții
<i>Leca Morariu, Victor Morariu și Alfred Klug</i>	Cronică

Atenție ! Abonamentul urcat !

BIBLIOGRAFIE

Cărți

- Leca Morariu**, *Miron Costin*, Cernăuți 1942.
N. Tcaciuc-Albu, *Goethe și Eminescu*, Cernăuți 1942.
Lucian Costin, *Balada Bănățeană*, Craiova.
Ion Luca, *Eudokia* (Dramă în 11 tablouri) trad. de Alfred Klug, Bacău.
G. Ursu, *Vieața (= Viața) lui Neculai Beldiceanu*, Iași (1942).
Const. Solomon, *Contribuții la cunoașterea vechilor tipărituri românești (Cărți aflate la biserici din Moldova)*, București 1941.
Lucia Mihnea, *Strune de argint*, București 1942.
D. V. Barnovschi, *Stăvilare* (Roman), București.
A. Bolohan, *Epigrame*, București.
Ion I. Nistor, *Ucraina în oglinda cronicelor moldovenești*, București, 1941.
Ion I. Nistor, *Tudor Vladimirescu și Sfânta Alianță*, București 1940.
Gh. P. Cramariuc, *Românii de peste Bug și răspândirea lor*, București 1942.
Dr. Matthias Friedwagner, *Rumänische Volkslieder aus der Bukowina, I. Band: Liebeslieder*, Würzburg 1942.

Periodice

Analele Moldovei, Revistă de cercetări istorice și științifice, Tecuci, Vol. I, fascic. 1—4, Ian.—Dec. 1941. Admirabilă, eroică publicație îngrijită de C. A. Stoide, G. Ursu, C. Solomon ș. a. — „*Transnistria creștină*” (Tiraspol). — „*Glasul Nistrului*”, *Gazeta Moldovenilor aintre Nistru și Bug* (Tiraspol). — „*România tânără*” (Brașov), tânără revistă a mult apreciatului prof. I. Hașeganu. — „*Revista Școlii*”, Botoșani, An. XIX, Iunie 1942, Nr. închinat distinsului și — vai — atât de neglijatului mare măiestru al scrisului moldovean **TIBERIU CRUDU**. — „*Luminătorul*”, Rev. bisericească (Chișinău ?) An. LXXV, 1942, condusă de prof. C. N. Tomescu (Director), Serghie Bejan, Pavel Grosu ș. a. — „*Junges Europa*”, Berlin 1941, Nr. 1—5. — *Boletin de la Universidad de Granada*, Granada (Spania) An. XII, 1940.

Inregistrată la Tribunalul Cernăuți cu Nr. 7/942 din 23 Iunie 1942.
